

sum producit in spica. Herbam quippe producere est inchoationis bona. ad hanc tenet utrumque habere. At si can vero herba periret, cum se virtus animo concepta ad profectum boni operi pertinet. Plenius vero frumentum in spica fructificat, quando iam in tantum virtus proficit, ut esse robustus. & perfecti opera posuit.

29. Et cum produxerit fructus? Quidam Latini codices legunt, cum se produxerit fructus. Plures vero cum ex se producerit fructus, quemadmodum Hieronymus, Gregorius, & Beda legunt. Graec legitur *ταῦτα παραπορεύεται*, cum produxerit, aut recidescerit fructus. Et autem fructus nominatum singulariter, quae res Graec & Latine sensum obscuriorum facit, & non satis, ut videtur, congruentem, nisi verbum *παραπορεύεται* præter Grammaticas leges, Graec lingue confundit ne palius interpretemur, cum produxerit fuerit fructus, quamvis a statuum verbum sit, quemadmodum & Euthymius non expone videatur. Theophylactus vero ita interpretatur, quia verbum *παραπορεύεται* significat, cum redierit, & *καρπός* fructus pro messe sumatur, sensuque sit, cum tempus messe redierit. Sic enim Graec exponit *ταῦτα παραπορεύεται*. Quis interpretatio magis etiam mihi, quam altera illa Euthymius probatur. Nam aliud est fructum productum esse, aliud esse ad messem maturum: productum esse, etiam paulo ante dixerat. Itaque credendum est non aliquid aliud maius dicere possit, quod messe propinquius esset; quod est frumentum esse maturum. Quare idem Euthymius non contentus expositione illa superiori altam adhibet, meo quidem iudicio meliorem, cum fructus maturuerit. Ego ad hunc etiam modum exponi possem, et cum fructus reddiderit (sub fructum) ut fructus accipiat non pro eo, qui natus est, sed pro eo, qui feminatus fuerat, qui & fructus appellatur, quia alterius feminis fructus fuerat, & reddere alium dicitur fructum, quia ex se alium producit.

Statim mittit falcam. 1. Verbum sine supposito, more Hebreorum, qui solent nomina verbalia in ipsi verbis virtute contenta saepe non exprimitur, sed intelligenda relinqueruntur. Quamquam hoc loco, qui feminatus, ex superioribus repai potest, vi illi, qui feminatus, deinde dorminans, & exurrexit, matura iam falcem immitat, quemadmodum Gregorius libro vigesimali secundo in Iob capite decimoquarto, & homilia in Ezechiel D capite decimoquinto interpretatur. Messoris hoc loco nomine Deum intelligi, falcis eius verbum significatur supra ex Theophylacto diximus.

30. Et dicebat cui agnitos. 1. Hæc parabola visque ad verbum trigeminum tertium, apud Mattheum capite decimoquarto, trigeminoprimo exposita est. Idem autem ea Christus, quod precedentem, docere voluit in eisdem vīs esse verbi Dei, que sicut granum finapis paruo initio ad magnum peruenient incrementum.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis. 1. Proficitur Marcus se non omnes parabolas, quas Christus tunc, aliasque propositas, recitare. Et vero Mattheus plures hoc ipso loco recitat, ut illam citoziorum capit. 13, 24, & illam ferme, quæ idem, atque haec dux, quæ hic Marcus recusat, illa similitudine significat. March. 13, 31. illam absconditi in agro thesaure ibidem ver. 44. illam hominis negotiatoria quæremus bonas margaritas ver. 45. illam sagena misse in mare, & ex omni genere pisum congregantia ver. 47. Acne illud quidem scimus, ac Matth. qui plures, quam cæteri Evangelii parabolas recitauit, omnes recitari. Nam, quemadmodum Marcum & Lucam multis praetermissis manifestum est, ita illam prætermisstis aliquas est verisimile. Hoc est, quod Marcus dicit, & talibus multis parabolis loquebatur eis, indicans a-

Alias multas, quæ ipse non commemorauit Chrysostomus propositissime.

Prout poterant sudire. Plerique hunc putant esse sensum, ut dicat Euangelista Christum se ad auditorum imbecillitatem accommodasse, ideoq; parabolæ, & similitudinibus vñum fuisse, ut homines ingenio tardi, & non facti diuinis rebus comprehendendis idonei facti, quæ dicebantur, intelligent. Ita non solum maior pars recentiorum interpretum, sed ex illis magnis atq; antiquis Chrysostom, hom. in Matth. 45, & Theoph. in huius loci commentariis. Sed non dubio graues præterea sequuntur auctoritatem Clementem Alexandrinum, Strom. Ambros. in Ps. 42. Hieronymus autem quisquis est, & Beda scribentes in hunc locum, quibus, & Euthymius accedere videuntur, sensum esse omnino contrarium, ideo Christum hoc quidem loco parabolis vñum fuisse, non vrauditoris melius intelligent, sed vt, qui credere nobis dixerit, aperque loquenter, loquentes per parabolæ, & obfusca, etiam si maxime vident, intelligere non possint. Nam & Christus ipse supra v. 12, & Matthæi 13, 13, hanc eum parabolam viceretur, rationem redditum, vt videntes non videantur, & audientes non audirent, neque intellexerent. In hanc sententiam testimonium proferit Iacob. 6, 9, audita audierat, & non intellexerat, & videtur videbitur, & non videbitur. In hanc sententiam supra verbum 25, ut Matthæi 13, 12, propter verbum illud induxit, Quis habet dabit ei, & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo, id est, voluntate intelligere, & credere sine parabolis perspicere loquor, vt magis ac magis intelligatur, non enim autem credere, & intelligere adeo obsecrare, & parabolice loquar, vt, etiam si vident, non intelligent, & hoc idem nomen ipsum parabolæ confirmat, quod in sacris quidem literis idem est, quod Hebreorum 11, 11, Graec *παραπορεύεται*, id est obsecrare, & intulata propositio, qualis illa fuit, quam Samson Philistis proposito Iudicum decimoquarto duodecimo. Idem ergo est. Prout poterant audire, ac si dicere, pro vi dignarentur.

34. Sine parabolis non loquebatur eis. 1. Nihil semper per invenimus Christum Iudeis sine parabolis loquutum esse, vt scio quos olim hereticos Tertullianus libro de resurrectione dixisse indicat, nec versiculos eius, & multis exemplis refutatur. Multa enim Euangelista, vbi nulla parabola est, ab eo dicta commemorant; multa lector apud Mattheum c. 5, 6, & 7, exempla reparet. Probat etiam ex Luca cap. 18, subtili sane coniectura Tertullianus, quia non notaretur, cum parabolam loquebatur, ita semper loquebatur. Existimat hanc esse vim in illa coniunctione, & vt significat Christum, cum multa præ fine parabolis loquutus fuisset, & in parabolis copiæ loqui. Itaq; manifestum est hanc generalem per sententiam aliquæ esse restringendam interpretationem. Tertullianus, in illi loco quem ante designauimus, ita restringit, vt de Iudeis tantum intelligent, quasi Iudeis semper per parabolas, alii vero aliquando sine parabolis loquutus fuerit. Beda, & Bedana sequitur Strabon abhinc modum scribunt, non hoc ita dictum est, inquit, quasi nullum apertum ad turbas sermonem fecerit, sed per solas parabolas loquutus eis fuerit, verum ita potius, quia nullus faciliter eis invenitur, in quo non aliquid parabolaram sit intermixtum. Alij, vt mihi videatur, meas alias quidem multas, tunc autem nihil sine parabolis loquutum fuisse.

Seorsam autem. 1. Seorsum, ne alii qui digni non erant, intelligerent, & non habentibus, etiam quod habeant, tolleretur, supra verbum vigesimoquinto.

Differebat omnia. 1. Etiam hæc generalis sententia restringenda est; non enim omnia omnino differebat, sed quia non intelligebant, aut que interrogabant,

bant, ut Theophylactus annotauit, & ex Mattheo cap. 13, 36, colliguntur.

35. Et aut illi in illa die. 1. Qua die bis iama concionatus fuerat, primum in domo Petri, deinde ad mare. Vide verbum primum.

Transamus contra.] Traesiamus stigmum Gerasenarum, quod mare, ut vase diximus, propter magnitudinem vocabatur, & casus in regionem Gerasenorum, quæ ex aduerso est ultra flagrum, *διά*. Supradicatis *τοῖς ναυταῖς*, transamus in veteriorem ripam, aut regionem. Quam regionem ex Mattheo c. 8, 28, & ex Luca cap. 8, 26, Gerasenorum fuisse constat.

36. Et dimittentes turbam, *τοὺς ἀσθενεῖς*, & reliquantes urbem feliciter ad ripam, ubi erat, ut cōcionanteis de naui Christum audiret, supra verbum 1. Volvit Eusenelista significare turbam, quæ in litore erat, non fuisse sequuntur Christum, quia nauis non habebant, & voluisse Christum ea occasione leibilia subducere, ut etiam Genesaretum praedicaret, ac miracula faceret. Volebat etiam solos discipulos eum miracula, quod paulo post fedana tempestate mari facturus erat, adesse testes, ut Theophylactus extimuit. Quamquam hoc postea multa probabile non est, quia, vt paulo post dictum suum, alijs etiam nomilli, qui in alijs erant nauibus, Christum sequentes, videbant, quia plus fidei adhuc habuerat historia, contra quam Theophylactum extimuit. Neque enim illi, qui verbu 40, & apud Mattheum cap. 8, 27, dixerunt, qui putas est, quia ventus & mare obedient ei? discipuli esse potuerunt. Non enim discipuli, aut, qui Christus est, aut quanta in faciendo miraculis potestate possent, dubitavimus. Nam Euthymius ratione non afferit, ut appareret non causa naturali causa, sed Christi præsidentia tempestatem illam fuisse orram, ut Christus edendi miraculi materiam haberet, cum omnes videntur non alias nauis, in quibus alii nauigabant, sed eam solam, in qua Christus erat, tempestate iactari, quemadmodum Beda, & Strabus factum fuisse putant. Sed hanc opinionem apud Mattheum cap. 8, 27, refutauimus, vbi & cetera, quæ vixit ad finem huius capituli sequuntur, explanauimus.

CAP V.

T. venerunt trans fretum mari in regionem Gerasenorum. 2. Et excenti ei de naui statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, 3, qui domicilium habebat in monumento, & neque catenis iam quisquam poterat cum ligare. 4. quoniam saepe compeditibus & catenis & vincis, dirupisset catenus, & compedes communis, & nemo poterat eum domare, 5, & semper die nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & coincidens se lapidibus. 6. Videns autem Iesum à longe curvitur, & adoravit eum 7, & clamans vox magna dicit: Quad nabi, & tibi, Iesu fili Dei altissimi! adiuro te per Deum, ne me torques. 8. Dicebat enim illi: Exi spiritus immundo ab homine 9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio nabi nomen est, quia multus es. 10. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem 11. Erat autem ibi circa montem grecorum magnus pascens. 12. Et deprecabantur eum spiritus, dicens: Mittenos in porcos, & in eos intraveramus. 13. Et concessit eis statim Iesus. Et excentes spiritus immundo in intraverunt in porcos, et magno impetu greci precipitatus est in mare, ad duo milia, & suffocati sunt in mari 14. Qui autem pastebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et greci sunt viderunt quid esset factum: 15. & venient ad Iesum, & vident illum, qui à demono vexabatur, sedenter, vestitum, & sanam mentem, & timuerunt. 16. Et mirauerunt illi, qui vident, qualiter factum esset ei, qui demonium habebat, & de porcis. 17. Et rogarunt caperunt eum, ut discederet de finibus eorum. 18. Cum descendenter nauim, capi illum deprecari, qui à demono vexatus fuerat, ut ejus cum illo 19. Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in dominum tuum ad tuos, & annuncia illis quoniam tibi dominus fecerit, & miseris sit tui. 20. Et abiit, & capi predicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus, & omnes mirabantur. 21. Et cum transiens dilexisset in naui rursum trans fretum, conuenit turba multa ad eum, & erat circa mare, 22. Et vident quidam de arbustis nagiis nomine Iairus: & vident eum, procedit ad pedes eius. 23. & deprecabatur cum malu dicens: Quoniam filia mea in extremis est. Veni: impone manu super eam, & salua sit, & vivat. 24. Et abiit cum illo, & sequeratur eum turbam multam, & comprimebant eum. 25. Et mulier, quæ erat in profusio sanguinis anni duodecim, & fuerat multa perpesta a compluribus mediebus, & erogauerat omnia sua, nec quicquam proficerat, sed magis daterius habebat: 27. cum audisset de Iesu venit in turbam retro, & teigit vestimentum eius: 28. dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tangero, salua ero. 29. Et confitim siccatus est sanguinis eius: & sensi corpore quia sanata esset à plaga. 30. Et statim Iesus in semetipsu cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conseruia ad turbam ait: Quis teigit vestimenta?

18 mea

Mat. 8, 13.
Luc. 8, 42.

Mat. 9, 12.
Luc. 8, 42.

Luc. 7. 8. 10. Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, & dicas quis me tetigit? 2. Et circū spicbat videlicet eam, que hoc fecerat. 3. A saliente vero ismens & tremens, scilicet quod factum esset in se, re nit & procedit ante eum, & dixit ei omnem veritatem. 4. Ille autem dicit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pacem. & esto sana a plaga tua. 5. Adhuc eo loquente, veniuit ab archisynagogo dicentes: Quia filia tua mortua es, quid ultra vexas Magistrum? 6. Iesus autem audito verbo, quod dicebatur, att archisynagogo: Noli timeres: tantummodo credere. 7. Et non admisit quemquam se scire nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, fratrem Iacobi. 8. Et veniunt in domum archisynagogi, & vident tumultum, & flentem, & cœlulantes multa. 9. Et ingressus est illis: Quid turbamini, & ploratis: puella non est mortua, sed dormit. 10. Et irridebant cum: Ipsi vero ecclœ omnibus assunxit patrem, & matrem puerile, & qui secum erant, & ingreditus ubi puerilla erat iaceens. 11. Et tenens manu puerile, sit illi: Talibit cumi, quod est interpretatum: Puella deo tibi sarge. 12. & confestim surrexit puerilla. & ambulabat: erat autem annorum 12. & obstupuerat super magno. 13. Et præcepit illis vehementer, ut nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.

CAPVT V.

Et venerunt trans fretum mariam. [Gr. εἰσῆλθεν ἐπὶ τὴν παραλίαν οὐδὲν οὐδὲν in se adserens, in viceriorum (tripam) mariis.]

In regionem Gerasenorum. [εἰσῆλθεν ἐπὶ τὴν παραλίαν οὐδὲν οὐδὲν in regionem Gadarenorum. Mat. 8. 28. εἰσῆλθεν ἐπὶ τὴν παραλίαν οὐδὲν οὐδὲν in regionem Gergesenorum. Quaratione inter se non disperserat, apud Mathatum diximus, apud quos: 8. ac 9. totum hoc caput explicavimus: scilicet: verba tamen quodam, quae propria sunt Marci, obiter admotamus.]

18. Cumq[ue] aferente in nauim. [Cum vellet asecdere, ante quam ascenderet, ut in Galilæam remearet. Timebat enim, ne beneficij quod acceperat, auctore priuatur. Faciebat id grato animo, ut Euonymus exiliatus, quasi Christum, velut obsequiūs minister sequi vellet; aut, ut idem Euthym. & Theophil. citam docent, timebat homo fejuntiam demonum expertus, ne, qui praeferte se, exierat demones, absente reverterentur. Vtrumque probabile. Similiter etiam, quod Gregorii, & moral. c. 17. & li. 6. c. 12. Beda hoc loco indicat, quoniam mortale porius, quam literale est, quia gaudauerat, quod suus Dominus esset, videbatur, quod apud se diceret, mibi autem adbarere De bonum ej. P. 1. 2. 28. Illud quod fecerat, nemo notauit, vobis hominum illum non quoque modo, sed tanquam ex numero discipulorum vnum securi Christum. Si enim non tanquam discipulorum, sed quemadmodum turba Christum sequebatur, cum sequi voluerit, eius in iubilo facere potuerit, sicut mulieris facit, discipulus autem illum esse, nisi eo approbat, admittente que non poterat.

Et non admisit eum. [Magis mirum, cur Christus sequi se volenter non admisit, quam cur ille sequi Christum voluerit. Huius rei vnam hoc loco Christus ipse rationem indicat, quod magis conuenire ad Deli gloriam videtur, ut homo ille, qui tam acceptra beneficium, in patriam suam reverteretur, suisq[ue] clibus tanquam oculatus telli virutum Christi eius Euangelium predicaret, factaque in se confirmaret miraculo. Aliam reddit Ambrus, in Lucam 8. ut iactantem Christum effugeret, cui tribui aliquo maligne potuisse, si hominem a se curatum, quasi telum factum a se miraculi circumstisset. Gregor. etiam aliam li. 6. moral. ca. 17. & li. 6. c. 12. vt magis ex ratione eius augeretur meritum. Amantius inquit, adhuc dilatio imponitur, ut ex dilati amoris desiderio meritum retrahitur angustus. Theophil. & Euthym. ut ostenderet Christus, quem præfens a damonibus liberauerat, etiam absentem tutari posse.

Et annuntia illi quāta tibi: Dominus fecerit. [Alijs lolet Christus præcipere, ne miracula, quae in se fecerit, euulgarent. Matt. 8. 4. & 9. 10. & in hoc ipso & v. 43. Scimus & illis locis, quos modo notauius, copiose docimus causam, cur Christus alias prohibebat, ne quid dicerent, sive, quia nolebat inuidiam

A fibi Pharisæorum concitari: ex contrario ergo affectu contraria causa colligenda est, non fusse in Decapolis, ubi illle, qui à demonibus liberatus era, beneficium praecipere in bebarum, eiulimo periculum, id est non prohiberi, sed mettere, ut publice dicere, quia sibi fecit Christus. Alio vero ex parte cum Decapolita Tyrijs, Sidonijjs vicini semi-gentiles essent, præparandi, aliendis, hydrida fidem & ratio predicatione mirauit.

Quanta tibi Dominus fecerit. [Quasi dicat, ne sis ingratis, sed prædicta acceptum à Deo beneficium. Animis auctorum Theophylact. & Euthym. non dixisse Christum, quanta tibi ego fecerit, sed quam a tibi Dominus fecerit, que ipse fecerit, singulari exemplo modellis in patrem referentes. Esti tortuosa de se ipso per tertium, ut si pape foler, perfameris longiusq[ue] seque Dominum appellauit, ut infra c. 11. 3. & Mathai 21. 3. & Luc 19. 31. Dicte, quia Dominus id est ego, his opus habet. Et vero filoquendi confutacionem consideremus, Christi, Patrem propterea Deum, quam Dominum, se potius Dominum, quam Deum vocare solet.

20. Et abiit & caput predicate in Decapolis, quanta fibi fecisset tenuis & omnes mirabantur. [Multa paucis verbis indicat Marcus. Primum enim qui curatus fuerat, obediens, cum dicit. Abiit, & caput predice, quasi dicit secessisse, quod Christus illi mandauit. Deinde Decapolitam fuisse illum, de qua regio diximus apud Mathatum cap. 4. 25. Tertio loco gratum & erga Christum amicum meritanus illi laudem tribuerit. Cum enim Christus illi dixisset, Annuntia quanta tibi Dominus fecerit, ille non dicit, quoniam sibi Dominus, sed quoniam sibi fecerit Iesus, accepta beneficij non solum agnoscens, sed etiam nominans, atq[ue] laudans auctorem, ut Theophil. & Euthym. obseruerunt. Quanquam haec verba fortasse non illius, qui curatus fuerat, sed Evangelista sunt, quid alter dixerit, quidq[ue] fecerit, non eisdem verbis commensurantur. Frustrum est annuntia quanta tibi Dominus fecerit, ille non dicit, cum concludit, Et omnes mirabantur, illa enim admiratione sibi fructus, apud initium erat: & videbat non admiratio sola, qualis nos serum etiam, quas non probamus, renere solet, sed admirationi coniuncta laudatio significari, quemadmodum quos immodeste etiam laudibus admirari dicimus.

21. Et cum transcedisset Iesus in nauim rursum. Rursum dicit, non quod ante iterum transcedisset, sed quidem veniret, quasi dicit, cū rediret vnde venerat, in Galilæam, & in urbem Capernaum. Hoc est quod dicit trās fretum ab eo rīpi. Tam enim sepe diximus inter Galilæam & Gadarenorum, aut Gergesenorum regionē flagrū illud, quod Genesareth vocabatur iuxta eum fuisse. Cetera quātūq[ue] ad hanc capitulū scribit Marcus, Matt. 6. 9. expolimus. CAP. VI.

CAPV VI.

Mat. 13. 5. 14. Tegressus est inde, abiit in patriam suam: & sequelantur eum discipuli sui: 2. & facta abbas to caput in synagoga ducere. & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicens: Unus de his hec omnia: & quae est sapientia, que data est illi: & virintates tales, que permane-
Luc. 4. 1. tos efficuntur. 3. Nonne hic est faber filius Marie, frater Iacob, & Ioseph, & Iude, & Simon
10. 4. 44. 4.2. nūl nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. 4. Et dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honoris vel in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. 5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucis infirmis impotitis manus curauit. 6. Mirabatur propter incredulitatem eorum, & circuibat castella in circuitu decens. 7. Et vocavit duodecim: & cepit eos mittere binos, & dabit illis potestatem spirituū immundiorū 8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tanum, non peram, non panem, nec in zona as. 9. sed calceatos sandalijs, & induerentur drabas tunics. 10. Et dicebat eis: Quicunque intraverit in domum illuc manete donec exeat: inde: 11. quicunque non receperit vos, nec audierint vos, exente in deinceps puluum de pedibus vestris in tellimentiū illis. 12. Et exentes predicabat vi patiuntiam agente: 13. & demonia multa exiebant, & vngabant oleo mul-
13. 14. tos agros, & sanabant. 14. Et audiuit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen eius) & dicebat: Quia iohannes baptista resurrexit à mortuis: & propter exortos erantur in illo. 15. Alij autem dicebant: Quia Elias est. Alij vero dicebant: Quia propheta est, quasi unus ex propheticis. 16. Quo audiuit Herodes ait: Quem ego devoluimus, hic à mortuis resurrexit. 17. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit iohannem & unxit eum in carcere propter Herodiadēm uxori m̄ philippi fratris sui, quia duxerat eam. 18. Dicebat enim iohannes Herodis: Non licet mihi habere uxori fratris tuus. 19. Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat 20. Herodes enim metebat iohannem scienſ eum virum in istum & sanctum, & exaudiabat eum, & audiuit ea multa faciat, & libenerum audiebat. 21. Et cum dies oportunius accidisset: Herodes natali sui annūam feti principibus, & tribunis, & primis Gabiae & 22 cumq[ue] introisset statua ipsius Herodiadē, & saltu, & placuisse Herodi, simul recumbentibus, rex ait puer: Pete à me quod vis, & dabo tibi: 23 & urauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. 24. Quicunque exiit dixit matris eius: Quid petas? At illa dixit: Caput iohannis baptiste. 25. Cumque introisset statua cum festinatione ad regem, petuit dicens: Volo ut protinus des misericordia discipulū iohannis baptiste. 26. Et contristatus est rex: propter insurandum, & propter similes discubentes noluit eum contrahere. 27 sed misericordia spectatore præcepit affiri caput eius in disco. Et decollavit eum in carcere. 28. & at tulit caput eius in disco & dedit illud puerile, & puer debet matris sua. 29. Quo audiuit discipulus eius venerunt, & tulerunt corporis eius, & posuerunt in monumento. 30. & conuenientes apostoli ad Iesum, renun-
Mat. 14. 1. tiuerunt ei omnia, que egerant, & docuerunt 31. Et ait illis: Exite seorsum in desertum locum, & requie-
Luc. 9. 15. escite profillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi, & nūc spatum manducandi habebant. 32. Et ascendentis in nauim, abiuerunt in desertum locum seorsum 33. Et viderunt eos abeuntes: & cognove-
Mat. 9. 36. runt multi: & pedes res de omnibus cœtibus concurrebant illue, & præauerunt eos 34. Et cœtus vi-
Cir. 6. 14. dit turbam multam in Iesu. & miseris q[uo]d super eos, qui erant sciu[ti] ones non habentes pastorem, & capi-
Luc. 9. 6. 15. illos docere multa 35. Et cum in ista hora multa fieret, accederent discipuli eius, dicens: Discebas est locus hic, & iam horæ preteriuntur: 36. at illis: Date illis ut manducant. 37. Et dicit eis: Quot panes habetis? & videte. Et cum cognovissent, dicunt: Quinque, & duo pīces. 38. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride stenum 40. Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos. 41. Et accep-
Mat. 14. 4. 1. tis quinq[ue] panes & duobus pīces, intinxerunt in calum, benedixit, & svegit panes, & dedit discipulis suis, ut ponent ante eos, & duo pīces dūsis omnibus 42. Et manducaverunt omnes, & satiati sunt 43. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim copiō plenos, & de pīcessis 44. Erant autem qui manducaverunt quinque milia virorum 45. Et statim coegerunt discipulos suis ascendere nauim, & ut prece-
Mat. 14. 5. derent eum trans fretum ad Iherusalem, dum ipse dimitteret populum. 46. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. 47. Et cum seorsum esset, erat nauis in medio mari. & ipse solus in terra. 48. Estandens eos labo-
Mat. 14. 6. 49. rantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis & circa quartam vigiliam noctis leviter ad eos am-
bulans supra mare: & volebat præterire eos. 49. At illi viderunt eum ambularem supra mare, putaruerunt plantas sive esse, & exclamauerunt. 50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, molite timere. 51. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant, 52. non nūl intellexerunt de panibus, ut erat enim cor eorum ob-
Mat. 14. 7. casatum. 53. Et cum trans secesserent, venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt. 54. Cumq[ue] egressi denatūl, continuo cognoverunt eum: 55. & percurrentes universam regionem illam caperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, vbi audiebant cum eis. 56. Et quocunque introibant
**in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant informos, & depreca-
bantur eum, & vel fimbriam vestimentis eius tangere, &
quotquot tangebant eum, salutie.**

Et reges in inde; Ex domo Archisynagogi, ubi eius filium fulcitur cap. 5, 41, aut ex Capernaum, ubi Archisynagogi domum fuisse credibile est, & ex Matthaeo cap. 9, 12, colligitur.

Abi in patriam suam. In Nazareth, ubi educationa fuerat. Diximus Matthaei, ex scriptura, & bonorum. Auctorum observatione triplicem Christi fuisse patriam, Bethlehem nativitatem, Nazareth educationem, Capernaum commemorationis, & predicationis. Hoc itaque nec Bethlehem, quia non quam, ut opinor, in scripturis eius vocatur patria, neque Capernaum, quia ibi erat, cum dicitur in patrum ab his, sed eadem Nazareth intelligere debemus, ubi eius fratres, & Ioseph erant, ut dicitur infra vers. 3, & Matthaei cap. 13, 55, Iacobus, & Beda intelligentius melius, ut mihi videtur, quam Origenes in cap. 13, Matthaei, & Hilarius canon, in Matth. 14, qui totam Iudeam Christi patriam hoc loco vocari putant.

Et sequebantur eum discipuli suis. Hoc propterea videtur Evangelista dicere, ut ratione reddat, quomodo potuerit Christus Apostolos inde ad predicandum Euangelium in Iudeam intire, quia nimis sequuntur eum fuerant in patriam cum tem.

Et facti sabbato. Cum dies sabbati venisset, quo solebant Iudei in synagogam congregari, vide supra cap. 21. Quærerit à quibusdam, quomodo voluerit Christus in patriam suam ire, & in synagogis ibi docere, cum fieret, neque doctrinam suam, neque miracula ibi recipienda, ut infra dicit Euangelista ver. 3, 4, 5. Respondent Theophilus, & Euthymius, ne illam gentilibus, ac popularibus suis excusationis relinquenter occasione, dicturus forte, si ad eum Christus non venisset, futurum fuisset, ut vienisset, crederent.

Admirabantur in doctrina eius. Id est, admirabantur eius doctrinam. Hebraeorum phrasis, qui pro accusatu ablativo cum prepositione in, vituperant, ut Plal. 36, 1. Noli emulari in malignis, id est, malignantis. Quae sequuntur usque ad vers. 5, apud Matthaeum cap. 13, 54, 55, expofita sunt.

Et non poterat ibi virtutem villam facere. Miracula virtutes appellari, quod nisi facienda maxime Dei virtus, & potest ostendenda nemo noscit, & Matthaei 7, 22, docimus. Quod autem dicit Euangelista non potuisse Christum in patria sua miraculum villam facere, id videntur horrere aures, quasi non potuerit Christus omnis, quia vellet, & videbatur ibi vellet, facere. His locus ex Gregorio Nazianzeno oratione 4, de Theologia optime intelligitur.

Inter alios modos, quibus docet non posse, aut immobile esse in scriptis literis dici solere, vnum est, cum id facere non posse dicimus, quod facere nolumus, quemadmodum Genet. 37, 4, fratres Ioseph dicimus non posse fratris suo villum verbis pacifice loqui, quia oderant illum, id est noluisse, & vt Christus ait Ioannis 7, 7, non potuisse mundus dicens vos, id est non vult, cum vos mundani sint. Hoc modo Christus dicitur non posse in patria sua miracula facere, id est, non posse eorum horum incredulitatem, quia ut exaggeraret Evangelista, maluit dicere non posse, quia noluisse, ut vindicaret Christum impeditus quodammodo fuisse incredulitatem hominum, quo minus posset facere miracula, nec per illum, sed per auditores iste, quia minus ea facerent. Nam cum duo ad miracula facienda, non quidem necessario, sed tamen convenienter requirantur, potentia in faciente, fides in patiente, cum alterum eorum deest, dieuntur miracula fieri non posse, ut ex eodem Gregorio Theophylactus, & Euthymius adnotauerunt. Dicitur etiam, ut idem Gregorius do-

*Triplex Christi
scriptura.*

*cer, fieri non posse, quod fieri non expedire, ut Matthaei 9, 15. Numquid possunt filii spiritus lugere, quid cum illos est bonus? id est non conuenit, non debet, ut loquantur, utiebuntur. Hoc etiam modo hic locus potest intelligi, ut dicatur Christus non posse facere miracula, quia non expediebat, non erat iustus, ut faceret, quemadmodum si aquilonem dominum homini aliquid a se iniungat, postulantem respondet, non possum tibi concedere. Hoc enim modo Christus alio loco significat non posse fieri filii Zebedaei concedere, ut alter ad dexteram, alter ad sinistram suam federet, quia iustus non erat, quo tempore id postulabat, sedes, inquit, ad dexteram meam, vel iugiter, non estimum dare habui infra cap. 10, 40, & Matthaei 20, 21. Sic hoc loco dicitur miracula facere non potuisse, quia aequaliter non erat, ut ingrauit, & indignus dominibus esset, ut Theophylactus intercesserit. Volut enim Christus eam tenere regulari, quam disciplina suis Matthaei septimo, sexto, ipse tradidera, Noite, inquit, sanctum dare canibus, neque mirari, margarites vel ante porcos, ne forte deculent eas proibus suis, & conuersi dirampant eos. Notauit Origenes in caput Matthaei decimoterio, Matthaeum, & Marcum ita dixisse, non posse Christus in patria sua facere miracula, ut simul eis credentes, fece illa, dum ille ait, Et non fecit ibi virtutes multas, indicante paucas quidem fuisse, sed tamen aliquas, hic autem, nisi paucos insimos imposuit manibus curvant, namque, ut intelligeremus, quia aliqua fecit miracula, plura facere posse, si eius regionis homines meruerint. Existimat Beda & Theophylactus, Christus apud incredulos plura miracula facere noluisse, vultus parceret, ne si plura fecisset, non credentes inexcusabiles omnino essent, quod tam multis, tamenque magnis virtutis miraculis credere noluisse. Multo ruris videtur probabilitate, iudicium id potius, quam inferencia fuisse Christum, ut miraculis indignos miseris mirabiliter punit, primitus: sicut non credentibus aperte, & hinc via parabolae, loquuntur locis propter quibus loquebatur, ut videntes non videantur, & audientes non audirent, neque intelligerent, Matthaei decimo, decimotero, decimotero, Hanc rationem redit. *Ubi* dicitur.*

Talius indignans prefecit sua munera Christus, Euang.
Nisi paucos insimos impensis manus curavit. Id est, non posse noster interpret, pro tantum, fierientiam Grace eti pro pio. Correcito haec est superioriter sententia, ne quis existimat impotens fuisse Christum, acne voluntem quidem miracula facere posuisse, ut paulo ante ex Origene monimus. Videntur Euangelista singulis verbis miracula ibi facta extenuare vultus, & cum egrotos qui curati sunt, paucos, & cum non solo verbo, sed impotius manibus, quasi vi curatos fuisse dicit. Neque enim dubium est, quin magis virtutem suam Christus ostenderet, cum solo verbo, quam, cum manus in positione sanabit, ut ex illo uno Centurionis exemplo per spei uitam Matthaei 8, 5, 6.

Et mirabatur propter incredulitatem eorum. I Suppositor haec verba, Propter incredulitatem eorum, non esse coniungenda cum proximo verbo, mirabatur, sed cum præcedentibus, & non poterat ibi virtutem villam facere, ut verbis mirabatur, parentibus legatur, sensuque sit, & non poterat ibi virtutem villam facere propter incredulitatem eorum, id est, 58, verba iunguntur, & non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum. Et si Enigelista diceret voluntate, Christum eorum incredulitatem miratum fuisse, non dixisset statu, id est, dicens

dixisse, sed, id est, taliter talis aversus. Quid autem a fieri, expositum hunc ubique sive Icarinas primum, sive Christus post, sive postremo Apostoli predicatorum. Prima vox est Euangeli, ut homines penitentiam agant, regnum enim colorum approquinare Marthae 3, 2, & 4, 17, & supra cap. 1, 4. Ne que materiam formansque precepit candi à Christo praescripsit Apostoli inveniunt, quod Christus apud Matthaeum cap. 10, 7, eos mittens dicit, Euangelistae dicentes, quis appropinquauit regnum colorum, & Luci 9, 2. Et misericordia regnum Dei, & sanare infirmos. Utrumque enim predicatorum dicebant, & penitentiam agere, & appropinquauit regnum Dei, sicut dicebat Iohannes Matthaei, 2. Sed unus Evangelista partem vnam, aliam recauerunt. Volunt Christus & ipse vni, & vt Apostoli discipuli sui eodem exordio, forma que eadem Evangelii predicando, quia Iohannes vnu fuerit, vtecentur, ut confirmaret se esse eum, cuius procurat ille fuisse. Nam & apud Lucam capitulo decimo, nonno, cum septuaginta duos ad prædicandum discipulos mittit, eandem illius prædicationis prescribit formam, dicit, inquit, appropinquauit in regnum Dei.

Et vngabant oleo multos egros, & sanabant. Multa laici coives corrupte legunt, sanabant, non nulli corrupunt, sanabit, ut oleum sanificare agrotos intelligatur, quod eum verum est, hoc tamen loco non dicuntur. Grace eti iniquos sanabant, ut ad Apostoli referatur, quanquam fieri potest, ut noster interpres legerit, disperitos sanabant. Quod autem Apostoli discutunt vnx se, & sanasse multos, non lic intelligendum est, quasi aliquos vnguent, & sanare tunc auferunt, quos non sanauerint, sed tantum significaverunt eos, quos vnguerunt, atque Prolata diffundant, suffice multos, ut supra cap. 1, 3, 4, & cap. 3, portatis de 10, similius loquendi modus exposuitur. Hoc Extrema agendum non solus contra hereticos, qui vnguent, explicabimus.

Et circubat castella in circuitu doens. Relicta cunctate parva ingrata sua concesionibus omnes circuus pagos id non loci, sed vnitatis hominum rationem habens. Vile, ut Theophylactus admonuit, concesionibus suis documentum, vnon tam frequentiam cunctarum, quam indigenium verbi Dei prædicationis, illudque audeat recipientium salutem quarant, quales plerum queruntur, & simplices homines sunt. Fecit Christus, quod ipse discipulis faciendo precepit. Matthaei decimo, decimotero, Quoniamque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exentes fas de domo, vlni exerceat paluorem de pedibus vestris, & vers. 23, Cum autem persequentur vos in circuitu, fugite in aliis. *Ubi* dicitur.

Et vocavit daedon. J Ogos iam Apostolos designauerat capite tertio, decimotero ille vocavit, ut Apolos faceret, hic, ut predicandum mitteret. Vocavit autem nunc ad eum, ut eos intraret in viam, illudque potestatem dare eiendi demones, aliaque miracula facienda. Nec enim ante hanc illam dedecrat potestatem, ut capite tertio, decimo quinto documentum. Ad hoc tempus Christus sibi prædicatorat, & quasi Euangelium carum præsiderat: nunc matura iam medicinae mutit, ut articulus Iohannis quartu, trigeminus, & articulus, uti laborantur, & vos in labores eorum intratu. Cetera quoque sequuntur vlique ad veritas duodecimum apud Matthaeum ex parte decimo, explicavimus.

Et exentes prædicabant, ut penitentiam agerent. Verbum sine suppicio ex Hebreorum idem, ut sepe monimus, intelliguntur autem illi, qui ut Apolos prædicabant, illi enim dicebant, ut agerent penitentiam. Dicit hec verbi Euangelista fecit, Apolos, quod à Christo facere vult, non naturale tamen, sed diuinitus, quod impressa quadam à Christo virtute morbos curaret, ideoque miraculi speci-

11 3 em